

התוועדות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

ש"פ האזינו, ה'תש"ל

חלק ב – יוצא לאור לש"פ האזינו, ייג תשרי, ה'תשע"ו

יוצא לאור על ידי מערכת

"אוצר החסידים"

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושש לבריאה

שנת הקהל (ופרצת)

שנת המאה וחמישים להסתלקות הילולא של אדמו"ר ה"צמח צדק"

מוקדש

לחיזוק ההתקשרות לנשיאנו

כ"ק אדמו"ר זי"ע

ולעילוי נשמת

הרה"ח הרה"ת וכו' ר' מאיר ע"ה

בן הר"ר אהרן ע"ה

נפטר י"ב תשרי, ה'תשנ"ו

פרימן

ת' נ' צ' ב' ה'

נדפס על ידי ולזכות משפחתו

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות ובריאות

המאמרים הם מכ"ק אדמו"ר מהר"ש, בנו וממלא מקומו של כ"ק אדמו"ר ה"צמח צדק". — וראה ג"כ בספר מפתחות מאמריו בשנים המתאימות, אלא שבספר חסרים כמה מאמרים שלא היו בה"ביכלעך" מהם נעשו המפתחות, ורגיל הוא. — הכתב — של מעתיק.

כיון שכל ענין בהשגחה פרטית, ורואני שמתענין במאמרי חסידות, תקותי אשר גם לומד בהם, וללמוד גם על מנת ללמד ולהשפיע גם על אחרים שילמדו, בפרט שמיסודי תורת החסידות לכל שיטותי היא ההדגשה על כלל גדול שבתורה, ואהבת לרעך כמוך, שפירושו כפשוטו מה שחביב עליך תשתדל גם לטובת חברך, ואם בגשמיות כן על אחת כמה וכמה ברוחניות.

בכבוד ובברכה

מ. שניאורסאהן

Published and Copyright 2015 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • <http://www.lahak.org>

The Kehot Logo is a trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5776 • 2015

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס
The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237

(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

(718) 604-2610

בספר מפתחות מאמריו: ראה "רשימת מאמרי דא"ח" — בספר התולדות אדמו"ר מהר"ש (קה"ת, תש"ז) ע' 24 ואילך (נדפס לאח"ז — עם הוספות — בשנת תשמ"א). כלל גדול שבתורה, ואהבת לרעך כמוך: קדושים יט, יח ובתו"כ ופרש"י.

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחי

ב

בי"ה, כ"ה אייר תשי"א
ברוקלין.

הרה"ג והרה"ח אי"א נו"נ וכו' מוה"ר ... שי

שלום וברכה!

קבלתי הפ"נ בעד מר ... בן ... שי. ולכשאה"י על ציון כ"ק מו"ח
אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע אזכירו לעורר ר"ר עליו להמצטרך לו, ובטח
יודיע מזמן לזמן מהטבת מצבו בעבודת ה' לימוד התורה וקיום המצות, ות"ח
מראש.

בברכת הצלחה בהנ"ל ובקרוב

מ. שניאורסאהן

כדאי הי' להביאו להתועדות חסידים. והי' פועל, בכלליות ההכשרה,
בדרך מקיף.

ג

בי"ה, ד' כסלו, ה'תשל"ח
ברוקלין, נ.י.

מר יהודא מנחם שי' בויס
רח' אור החיים 45
בני ברק

שלום וברכה!

בנועם מאשר אני קבלת מכתבו מכ"ז חשוון עם המצוי"ב — צילומים
מדפי ספר כתב"ד ולוח מפתחות מ"כתבי קדש", מאמרי חסידות חב"ד. ות"ח
על שימת לבבו לשלחם אלי.

ב

מצילום האגרת. נדפסה בתשורה (מנקר, תשס"ו).

ג

מצילום האגרת.

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"פ האזינו, י"ג תשרי — הננו מוציאים לאור חלק שני מהתועדות
ש"פ האזינו, ח' תשרי ה'תשל"ל, הנחה בלתי מוגה (חלק ראשון י"ל ליום הכיפורים).

*

בתור הוספה — מכתב (תדפיס מכרכי אגרות-קודש שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו
נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

יום „בשם השם" יא תשרי, ה'תשט"ו,

שנת הקהל (ופרצת)

שנת המאה וחמישים להסתלקות הילולא של אדמו"ר ה"צמח צדק"
ברוקלין, נ.י.

יח. נהוג ללמוד גם ענין באגרת התשובה, ובפרט בעמדנו בעשרת ימי תשובה, ובשבת שובה.

בפרק ה' מבואר: "אך באמת אין שום דבר .. חוצץ לפניו ית' .. אלא כמ"ש בישעי¹⁰⁷ כי אם עוונותיכם היו מבדילים וכו'".

וצריך להבין¹⁰⁸:

בדרך כלל אין דרכו של רבינו הזקן לציין מראה-מקומות, וכפי שרואים שמביא באגרת התשובה כו"כ פסוקים ללא ציון מראה-מקום, ובפרט שבפרק זה גופא, שורות אחדות לפני¹⁰⁹, מביא את הפסוקים "הלא את השמים ואת הארץ אני מלא"¹⁰⁹, ו"מלא כל הארץ כבודו"¹¹⁰, "בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד"¹¹¹, ללא ציון מראה מקום; ולמה דוקא בנוגע לפסוק "כי אם עוונותיכם היו מבדילים" מוצא רבינו הזקן לנכון לומר "כמ"ש בישעי"¹¹²?

יט. וממשיך רבינו הזקן, "ופגם הוא מלשון פגימת הסכין":

בפירושו ש"פגם" הוא מלשון פגימה, כוונת רבינו הזקן לשלול שאין זה מלשון "נותן טעם לפגם"¹¹², שעפ"ז הי' הפירוש — לא שנחסר משהו בכמות הדבר, אלא רק ניתוסף דבר-מה שע"ז נעשה הדבר שלא כדבעי; ולכן מדייק רבינו הזקן ש"פגם" הוא מלשון פגימה, כדי להדגיש שע"י החטא נעשה חסרון בנשמה.

[ואע"פ שבחלק ראשון בתניא¹¹³ כותב רבינו הזקן הלשון "להעביר הלכלוך והפגם", שמשמעותו ע"ד "נותן טעם לפגם", היינו, שיש כאן דבר נוסף שצריך להעבירו, משא"כ להפירוש ד"פגימת הסכין", לא מתאים הלשון "להעביר", כיון שאין כאן דבר נוסף, ומזה מוכח שהפירוש ד"פגם" אינו שנעשה חסרון — הנה שתי תשובות בדבר: (א) יש לומר ש"להעביר" קאי רק על ה"לכלוך", שעל זה שייך לשון העברה, ואילו ה"פגם" הוא ענין נוסף, (ב) אפילו לפי הפירוש ש"פגם" הוא מלשון פגימת הסכין שייך הלשון "להעביר", כי, כדי לתקן את החסרון כו', צריך תחילה להסיר את הענינים הבלתי-רצויים].

אבל עדיין צריך להבין: מדוע צריך להוסיף "פגימת הסכין"?

הוספה

א

כ"ג שבט, תש"ח

לכבוד הרב מהרח"נ שי' המכונה דר. דענבערג, מאנטרעאל.

שלום וברכה.

במענה על מכתבו

הודענו להרה"ח וכו' מהר"נ שי' נעמענאָוו אשר נתקבל סך מאתים על חשבוננו.

בודאי נודע לו מפעולות המרכז לעניני חנוך, ובפרט מאשר הו"ל ספרי למוד, קריאה וכיו"ב במקצועות שונים, וכמה מהם בשפת המדינה. ועיקר מטרתנו בזה ליצור ספרות ברוח התורה והמסורה ולחזק ע"ז את החנוך הכשר בארץ זו ובשאר ארצות ככל אשר תשיג ידנו.

ובטח אשר בתור רב חניך ישיבה מקדיש גם הוא מכחותיו וזמנו לבעיות החנוך וביסוסו על יסודי התוהמ"צ, מקצוע אשר לדאבוננו ע"ע הי' רובו בידי החפשים.

כבוד וברכה,

הרב מנחם שניאורסאהן,

יושב ראש ועד הפועל

א

מהרח"נ שי' המכונה דר. דענבערג: אגרת נוספת אליו — אג"ק ח"י אגרת ג'שלב. הודענו להרה"ח וכו' מהר"נ שי' נעמענאָוו: אג"ק ח"ב אגרת שכא. יושב ראש ועד הפועל: מל"ח.

(110) ירמ' כג, כד.

(111) ואתחנן ד, לט.

(112) פסחים מד, ב. וש"נ.

(113) פכ"ד — בהגהה.

(107) נט, ב.

(108) מכאן עד סוסי"ט — נדפס בלקוטי

ביאורים בספר התניא (קאָרף) ח"ב ע' קעו

ואילך.

(109) ישעי' ו, ג.

[שלכן נאמר במיתתו "ויבכו בני ישראל"¹⁶², ולא "כל בית ישראל" כמ"ש גבי אהרן¹⁶³, כיון שגם למטה היתה מדתו מדת האמת¹⁶⁴],

ולהעיר גם מהסיפור¹⁶⁵ אודות אחד מתלמידי הבעש"ט שלא הי' יכול להבין איך יתכן שמישהו לא ישמור שבת כהלכתה (עד שהבעש"ט העמיד אותו במעמד ומצב שהבין איך שייך שלא לעמוד בנסיון כו') — שזהו ע"ד מדרגת משה שלמעלה מהעולם,

אבל מדרגת ישע"י שייכת לעולם — שזהו"ע עולם הבריאה, בחי' כסא הכבוד¹⁶⁶.

ולכן מדגיש רבינו הזקן "כמ"ש בישע"י" — להורות שגם במדרגה ששייכת לעולם ישנו הענין דהבל העליון כו'.

וזוהי גם ההוראה בעבודה — שצריך לידע שגם כאשר יש דבר החוצץ ומפסיק כו', הרי זה רק שאינו מגיע כו', אבל עדיין ישנו הענין דהבל העליון, כנ"ל.

וכן הוא גם בנוגע לכללות ענין הגאולה — ש"הנה זה עומד אחר כתלנו"¹⁶⁷, והיינו, שהענין עצמו ישנו, ולכן, בשעתא חדא וברגעא חדא, יכולים להמשיכו בגלוי, ע"י התשובה, שאז נעשית מחילה וסליחה וכפרה על כל השנה, ו"מיד הן נגאלין"¹⁶⁸, בקרוב ממש.

[לאחרי תפלת מנחה התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן הניגון "ניעט ניעט ניקאוואָ".]

162) ברכה לד, ח.
163) חוקת כ, כט.
164) ראה לקו"ש חכ"ד ע' 253 ואילך.
165) ת"מ חכ"ה ע' 154. ושי"נ.
166) ראה לקו"ת פרשתנו עד, ד. וראה גם ת"מ חכ"ה ע' 154. ושי"נ.
167) ראה "סיפורי חסידים" (להרשי"י 165)
168) ראה "ההרשי"י (167) שה"ש ב, ט.

ואף שיש לתרץ שאילו הי' אומר רק "פגם הוא מלשון פגימה", עדיין הי' אפשר לפרש שזה מלשון "נותן טעם לפגם" — אינו מובן מדוע נקט דוקא "פגימת הסכין", בה בשעה שהמקור לכל הפגמים הוא "פגימת המזבח", כדאיתא בגמרא¹¹⁴ "שלש פגימות הן .. פגימת אוזן בבכור, פגימת מום בקדשים .. אף פגימת סכין .. וכולן פגימתן כדי פגימת המזבח". וכיון ששיעור הפגימות נלמד מ"פגימת המזבח", שזהו המקור, א"כ, הי' רבינו הזקן צריך להביא את הלשון "פגימת המזבח", ולא "פגימת הסכין"?

ואין לתרץ שרבינו הזקן נקט "פגימת הסכין" לפי שזהו דבר שמצוי יותר משאר הפגימות [כי, פגימת מום בקדשים — הרי בזמן הזה אין ענין הקדשים כלל; ופגימת הבכור — שייכת רק אם בעה"ב הוא "בטלן" שאינו יודע שיש עצה למכור את הבכור; משא"כ פגימת הסכין הוא דבר המצוי, שהרי יש ריבוי בהמות וריבוי שוחטים] — כי, תירוץ כזה שייך בנוגע לפירוש רש"י לבן חמש למקרא, שבשבילו צריך להביא דוגמא מדבר שכיח יותר, משא"כ כשמדובר אודות לימוד התניא, וחלק שלישי בתניא — לא יניח רבינו הזקן את מקור הענין ("פגימת המזבח") בשביל להביא דוגמא מצוי יותר ("פגימת הסכין").

וכפי שיתבאר לקמן — לאחרי הביאור בפירוש רש"י, כנהוג.

כ. (ואח"כ אמר:)

כיון שהגיעו עולים מחדשים ממדינת רוסיא — ינגנו מזמרת הארץ.

— ישנו הניגון עם תיבות בשפה הרוסית שמיוסד על מאמר הזהר¹¹⁵: "לית אתר פנוי מיני' בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד" (כמוזכר לעיל), ולכן ינגנו ניגון זה.

ובפרט שניגון זה קשור עם הגאולה של הנשיא שלהם והנשיא שלנו — נשיא דורנו.

ויה"ר שענין זה ימשיך את קיום היעוד¹¹⁶ "אומר לצפון תני" — שיצאו מן המיצר אל המרחב, יחד עם בניהם ובנותיהם, ו"כספם וזהבם אתם"¹¹⁷.

114) חולין יז, סע"ב.
115) תקו"ז תני"ז (צא, סע"ב). ת"ע (קכב),
116) ישע"י מג, ו.
117) שם ס, ט.
(ב.)

[ניגנו הניגון "ניעט ניעט ניקאוואָ".]

* * *

כא. הביאור בפירוש רש"י על הפסוק "כי אשא אל שמים ידי": כיון שבפסוקים שלפנ"ז מדובר אודות הטענות של הקב"ה לבנ"י, הם קנאוני בלא אל גוי ואמר אי אלהימו וגו' 118, ואילו בפסוקים שלאח"ז, "אם שנותי ברק חרבי וגו'" עד "וכפר אדמתו עמו" 119, מדובר אודות נקמתו של הקב"ה מאוה"ע שמצירים לבנ"י — אינו מובן: מדוע נאמר "כי אשא וגו'", שזהו נתינת טעם על מש"נ לפנ"ז, דלכאורה, מהו קישור הענינים (כקושיית המפרשים 120), ויתירה מזה, כפי ששואל הבן חמש למקרא: הרי זה ענין הפכי?!

ועל זה מפרש רש"י: "כי בחרון אפי אשא ידי... בשבועה", שזהו נתינת טעם על הנקמה בגויים, למרות הכעס על בנ"י — כיון שבחרון אפו נשבע הקב"ה להנקם מאוה"ע שמצירים לבנ"י ("שנותי ברק חרבי וגו'" עד "וכפר אדמתו עמו"), שהרי ענין השבועה הוא למעלה מטעם ודעת.

ועפ"ז מובן גם הצורך בשבועה, אף שמצינו כמ"פ הבטחות של הקב"ה ללא שבועה, כמו "אם בחוקותי תלכו גוי' ונתתי גשמיכם בעתם" 121 — דכיון שיש חרון אף על בנ"י, וישנו כלל "אל תרצה את חברך בשעת כעסו" 122, מוכרחת להיות שבועה שאעפ"כ ינקם הקב"ה מאוה"ע שמצירים להם.

כב. ומוסיף לפרש — "אשא ידי אל עצמי":

ובהקדים — שאין להקשות איך שייך שהקב"ה ישא את ידו לשמים, בה בשעה שנמצא בעצמו בשמים (ואין כוונת רש"י להבהיר ענין זה), כי בפסוק שלפנ"ז 123 מפרש רש"י "אני אני הוא", "אני להשפיל ואני להרים", ומובן, שכאשר ישנו הענין ד"השפיל", נמצא גם הקב"ה עם בנ"י במעמד ומצב זה (וע"ד שנאמר בדור הפלגה "הבה נרדה גו' 124), ואז שייך לומר "אשא אל שמים ידי".

אלא כוונת רש"י להבהיר ענין אחר — שהשבועה של הקב"ה היא

לתכליתו להתעלות ולהתכלל באלקות, ע"י קיום המצוות שהם רצונו של הקב"ה (בדוגמת ענין השחיטה שע"ז מתעלה החי, כנ"ל).

ולכן נקט רבינו הזקן "פגימת הסכין" דוקא — שזהו ענין שלטובת הבהמה (ולא כמו פגימת המזבח או פגימת בכור, שזהו ענין בפני עצמו), ודוגמתו בקיום המצוות שזהו לטובת האדם.

כו. הביאור בדברי רבינו הזקן "כמ"ש בישעי' כי אם עוונותיכם היו מבדילים כו' 156:

במשל שמביא רבינו הזקן בביאור הענין ד"ויפח באפיו גו'", "כשהאדם נופח לאיזה מקום אם יש איזה דבר חוצץ ומפסיק בינתיים אין הבל הנופח עולה ומגיע כלל לאותו מקום", יש דבר חידוש — שגם כאשר יש דבר חוצץ ומפסיק, ישנו הבל הנופח, אלא שאינו עולה ומגיע כו'. ועד"ז בנמשל, שגם כאשר עובר עבירה, ישנו עדיין הענין ד"ויפח באפיו נשמת חיים", אלא שישנו דבר המבדיל, "עוונותיכם היו מבדילים ביניכם ובין אלתיכם", אבל גם אז ישנו בחי' הבל העליון.

ובכדי להבהיר את הענין עוד יותר, מוסיף רבינו הזקן "כמ"ש בישעי' — כי, שם נאמר 157 "הן לא קצרה יד ה' מהושיע ולא כבדה אזנו משמוע כי אם עוונותיכם היו מבדילים גו' 158, שבזה מודגש יותר שהענין עצמו ישנו, אלא שיש דבר המבדיל שמונע ממנו מלהגיע כו'.

ועוד י"ל במ"ש רבינו הזקן "כמ"ש בישעי'":

בנוגע לישעי' — איתא בגמרא 159 שהוא בדוגמת "בן כפר שראה את המלך", כמבואר בכ"מ 160 שזוהי דרגת עולם הבריאה.

והענין בזה — שמדריגת ישעי' אינה כמו מדריגת משה, שהו"ע האצילות, למעלה מהעולם, וזהו גם שמדתו של משה היא מדת האמת 161

(ראה ספר הערכים — חב"ד (כרך ח) ערך און ס"א (ע' קל ואילך). ושי"ג), והרי בינה (שנקראת שביעאה) כוללת גם חכמה וכתר עד לבחי' עתיק (ראה אוה"ת בשלח ס"ע תרלו ואילך).

(159 חגיגה יג, ב. (160 ראה שיחת ש"פ האזינו, י"ג תשרי דאשתקד בסופה (תו"מ חנ"ד ריש ע' 93). וש"נ. (161 שמ"ר פ"ה, יו"ד.

(156 סעיף זה נדפס בלקוטי ביאורים בספר התניא (קאָרף) ח"ב ע' קעו ואילך. וראה גם לקו"ש ח"ט ע' 216 הערה 9.

(157 שם, א. (158 נתבאר גם שבפסוק זה מרומזים פרטי המדרגות שעליהם מביא רבינו הזקן חמשה פסוקים, כמדובר לעיל (ש"פ נצו"י, כ"ג אלול ס"ד ואילך (תו"מ חנ"ז ס"ע 345 ואילך. ושי"ג), כי, "יד" מורה על ענין המדות (ז"א ומלכות), ו"אוזן" מורה על בחי' בינה

(122 אבות פ"ד מ"ח.

(123 שם, לט.

(124 נח, יא, ז.

(118 לב, כא"לז.

(119 שם, מא"ג.

(120 ראה פי' הרא"ם.

(121 ר"פ בחוקותי.

ועוד ביאור בזה:

בפגימת המזבח אין נפק"מ היכן הוא הפגם — אם במקום שבו זורקים את הדם או במקום וצד אחר. ועד"ז בבכור, אין נפק"מ הם הפגימה היא באבר שהנשמה תלוי בו או לא; משא"כ בנוגע לפגימת הסכין — הפסול הוא רק אם הפגימה היא בחלק המשמש לשחיטה, משא"כ אם הפגימה היא במקום אחר.

וענין זה מתאים להמבואר כאן בענין "ויפח באפיו נשמת חיים"¹⁴⁵, שזהו "עד"מ מחבל ("יעקב חבל נחלתו"¹⁴⁶) עב שזור מתרי"ג חבלים דקים. . תרי"ג מצות, וכשעובר ח"ו על אחת מהנה נפסק חבל הדק וכו", והיינו, שהפגם הוא במקום מסויים בחבל ששייך לענין פרטי זה דוקא.

ועוד ביאור שלישי — העולה על כולנה:

הטעם שאין שוחטין בסכין פגום הוא — מצד צער בעלי חיים, כיון ששחיטה בסכין פגום גורמת צער לבהמה¹⁴⁷ וולהעיר ממ"ש בספרי קבלה¹⁴⁸ שזהו מצד "ואהבת לרעך כמוך"¹⁴⁹ — אף שזהו דבר פלא לומר זאת על בעלי-חיים, שהרי בפשטות נאמר ענין זה בנוגע לבני אדם, כדברי הגמרא¹⁵⁰: "אמר קרא ואהבת לרעך כמוך, ברור לו מיתה יפה", שלכן ישנם כל פרטי הדינים בנוגע לסכין שחיטה.

והביאור בזה¹⁵¹ — שעצם ענין השחיטה הוא טובה לבהמה¹⁵², כידוע שהתכלית של הדומם הוא להיכלל בצומח, תכלית הצומח ליכלל בחי, ותכלית החי ליכלל במדבר (כמבואר בשיחה הידועה בתורת שלום¹⁵³), ולכן, שחיטת בהמה לצורך אכילה היא לטובתה, כיון שזהו"ע של עלי" — כמארז"¹⁵⁴ "אין ושחט אלא ומשך" — להיכלל במדבר¹⁵⁵; אבל כאשר השחיטה פסולה, נמצא, שבשעת עשיית הטובה גורמים גם רעה מיותרת לבהמה, שזהו"ע של צער בעלי חיים.

וכן הוא בנוגע לענין המצוות — שזהו לטובת האדם, שיבוא

145) בראשית ב, ז.
 146) פרשתנו לב, ט.
 147) ראה חינוך מצוה תנא.
 148) ראה ס' התמונה תמונה ג אות ה.
 149) ראה גם תו"מ חכ"ט ע' 263. וש"נ.
 150) קדושים יט, יח.
 151) פסחים עה, א. וש"נ.
 152) ראה גם לקו"ש ח"ט ע' 206. וש"נ.
 153) ראה גם לקו"ש ח"ט ע' 206. וש"נ.
 154) הסליחות תשכ"ט (אג"ק חכ"ו ע' רטו).
 155) חולין ל, ב.
 156) ולכן עם הארץ אסור לאכול בשר (פסחים מט, ב), מפני שאינו יכול להעלות את הבשר (לקו"ת בהעלותך לא, ג. ובכ"מ).

אל עצמו, והיינו, שכשם שהשבועה של אדם היא אל הקב"ה, כך גם שבועותו של הקב"ה היא אל עצמו, וע"ד מ"ש¹²⁵ "בי נשבעתי".

וממשיך רש"י: "ואמרתי חי אנכי", "לשון שבועה הוא, אני נשבע חי אנכי" — כי, בשבועה יש ג' ענינים: (א) הנשבע, (ב) זה שאליו נשבעים, (ג) הדבר שבו נשבעים. וכמו בשבועת יוסף: "חי פרעה"¹²⁶ — שיוסף נשבע להקב"ה בחיי פרעה. וכן הוא גם בשבועה זו: הנשבע הוא הקב"ה — "אני נשבע", והשבועה היא "חי אנכי" (נוסף על האמור לעיל שהשבועה היא בעצמו — "אל עצמי").

ורש"י מפרש כל זה כאן, ולא בפ' שלח — כיון שרק כאן מאריך הכתוב בענין השבועה, משא"כ בפ' שלח.

כג. ויש להוסיף בנוגע ל"יינה של תורה" שבפירוש רש"י זה:

"עצמי" ("אל עצמי") — הוא מלשון "עצם", שמורה על חוזק ותוקף הדבר, כמו במבנה הגוף, שהעצם הוא החלק היותר חזק שבגוף, ומסביבו הוא בשר הגוף, שזוהי החיצוניות בלבד.

וזהו "אשא ידי אל עצמי בשבועה" — כיון שהשבועה צריכה להיות לענין נעלה יותר, "אל עצמי" דוקא, ובלשון החסידות — שלילת הענין של אורות וגילויים, כולל גם שם הוי', שהוא רק שם העצם¹²⁷, כי אם עצמותו ומהותו ית'.

וכאמור לעיל, שכיון שענין השבועה הוא למעלה מטו"ד, הנה גם כשישנו מעמד ומצב של חרוף אף כו', מתחייב הקב"ה להנקם מאוה"ע שמצירים לבני" כו'.

כד. וענין זה קשור במיוחד עם עשרת ימי תשובה:

אודות עשי"ת נאמר¹²⁸ "דרשו ה' בהמצאו", ואז הוא קירוב המאור אל הניצוץ¹²⁹, והיינו¹³⁰, שגם כאשר הניצוץ הוא במעמד ומצב שהמאור

125) וירא כב, טז.
 126) מקץ מב, טו ובפרש"י.
 127) כי"מ ה' עכו"ם פ"ב ה"ז. פרדס ש"י"ט. מו"נ ח"א פס"א ואילך. עיקרים מאמר ב פכ"ח.
 128) ישעי' נה, ו. וראה ר"ה יח, א. וש"נ.
 129) דרך חיים יג, רע"ד. כא, סע"ב. צא, א. קונטרס העבודה ספ"ה.
 130) ברשימה נוספת: לכאורה יכול לבוא היצה"ר ולטעון שצריך לילך בסדר והדרגה; לכל לראש צ"ל תשובה תתאה, ואח"כ צריך להתענות או ליתן צדקה וכו', ואיך יכולים לאחוז מיד ("מיט אַמאָל") בדרגה ד"דרשו ה' בהמצאו", שזהו"ע תשובה עילאה! ובכלל — טוען היצה"ר — איך יכול להיות הענין ד"דרשו גו", כאשר הקב"ה הוא "בשעת כעסו", שעל זה אמרו חז"ל (אבות פ"ד מ"ח) "אל תרצה כו' בשעת כעסו"!

צריך להתקרב אליו, כיון שאינו במעמד ומצב שרוצה להתכלל במאור, הנה גם אז מתקרב המאור אליו.

ויש להוסיף בדיוק הלשון "בהמצאו" — שזהו בדוגמת ענין המציאה, שאינה קשורה כלל עם יגיעת האדם, שיכול להתייגע הרבה ולא למצוא דבר, שכן, כל ענין המציאה הוא דבר שבא ללא יגיעה וללא הכנה כלל, ועד"ז בנדו"ד, שאין צורך בהכנה ויגיעה בשביל המאור,

ויתירה מזה, שאין צורך אפילו ברצון לעשות תשובה, אלא די בכך שיכריח את עצמו לרגע אחד לעשות תשובה (שהרי תשובה היא בשעתא חדא ורגעא חדא¹³¹), כמו במציאה, שגם אם אינו רוצה להרים את המציאה, אלא מכריח את עצמו להרים אותה [ובלבד שלא יעצום את עיניו, שאז לא יראה את המציאה...], נעשה בעה"ב על המציאה (ואף אחד לא יכול לבוא אליו בטענות כו'), ובנדו"ד, שנעשה בעה"ב כביכול על "המאור".

ומזה מובן, שבזמן זה לא נוגע המעמד ומצב של האדם — שגם אם הוא במעמד ומצב בלתי-רצוי שיכול לעורר חרון אף כו', מתחייב הקב"ה מתוך שבועה להיות בקירוב אליו כו'; ועי"ז נעשה גם ענין התשובה, כמשנת"ל¹³² ש"שאלו לתורה נפש החוטאת כמה תתכפר וכו', שאלו להקב"ה אמר יעשה תשובה ויתכפר לו¹³³, והיינו, שמבלי הבט על מעמדו ומצבו, הנה מצד השבועה של הקב"ה, ישנה האפשרות שיעשה תשובה ויתכפר לו.

ונקודת הענין — שהחילוק ד"אני להשפיל ואני להרים" (ב"פ "אני") הוא רק מצד החיצוניות, משא"כ מצד הפנימיות, שזוהי דרגא שלמעלה מכל ענין של התחלקות (וע"ד "אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו כו'), ולמעלה מכל החשבונות כו'. ועז"נ "חי אנכי", שבחי אנכי מורה על ענין הגדלות כו'¹³⁴, כפי שיהי' בגילוי לעתיד לבוא. ואז יהי' גם הענין ד"וכפר אדמתו עמו",

— שזהו הסיום של שירת האזינו [ובלשון הכתוב¹³⁵: "עד תומם", וכפי שמפרש רש"י על הפסוק¹³⁶ "ועתה כתבו לכם את השירה הזאת", "האזינו השמים עד וכפר אדמתו עמו". — ולהעיר, שפירש"י זה דורש

131) זח"א קכט, סע"א. 132) במאמר ד"ה שובה ישראל פ"ב (שמואל-א ט, יט) היתה ענין בלתי רצוי (ראה לעיל ע'...). 133) יל"ש תהלים רמז תשב. 134) שלכן אמירת שמואל "אנכי הוואה" (שמואל-א ט, יט) היתה ענין בלתי רצוי (ראה ספרי דברים א, יז. ועוד). 135) ס"פ וילך (לא, ל). 136) שם, יט.

ביאור ("א מאדנע רש"י"), שהרי מובן מאליו ש"וכפר אדמתו עמו" הוא סיום השירה, ומאי קמ"ל], עלי' נאמר¹³⁶ ש"תהי' . . לעד בבני ישראל", וכידוע גודל מעלת שירת האזינו, שכלולים בה כל הדברים שבעולם כו' (כידוע הסיפור עם הרמב"ן¹³⁷ בנוגע לשמות בני"), ולכן הי' הרב המגיד חפץ שידעו כל שירת האזינו בעל-פה¹³⁸ —

שהקב"ה "פייס אדמתו ועמו על הצרות שעברו עליהם"¹³⁹ במשך אריכות הגלות כו', ובנ"י יסכימו להתפייס וימחלו להקב"ה, ועד שיאמרו "אודך¹⁴⁰ ה' כי אנפת בי"¹⁴¹.

* * *

כה. הביאור בדברי רבינו הזקן באגה"ת — "פגימת הסכין", ולא "פגימת המזבח"¹⁴²:

בפגימת המזבח — כיון שכל ענינו של המזבח הוא בשביל הקרבת הקרבנות, הרי כשנפגם המזבח, אי אפשר להקריב עליו קרבנות, ובמילא מתבטל מתורת מזבח. וכן בפגימת הבכור — שע"ז נפסל הבכור. וכן בנוגע לקדשים [שאינם כמו בכור שהוא קדוש מרחם, ורק בתור הידור צריך להקדישו גם בפה¹⁴³], שע"י הפגם נפסלים להקרבה.

משא"כ בסכין — שגם כשנפגם אינו מתבטל מתורת סכין, אלא הדבר תלוי בתכלית ומטרת השימוש, שהרי אם רוצים להשתמש בו כדי לנסר, הרי אדרבה, סכין פגום טוב יותר, ורק לשחיטה — נפסל.

וכן הוא בנוגע לפגם שנעשה ע"י עבירה — שתלוי במי מדובר: בשייכות ליהודי — הרי זה דבר בלתי-רצוי, ועד לענין של היפך החיים רח"ל, משא"כ בשייכות לגוי, אין זה דבר שלילי, ואדרבה, שהרי לגוי אסור לקיים מצוה, ועד ש"עכו"ם ששבת חייב מיתה"¹⁴⁴, שנעשה אצלו ענין של היפך החיים.

ולכן נקט רבינו הזקן הלשון "פגימת הסכין" — כיון שזהו ענין שדומה לעבירה.

137) ראה עמה"מ ש"א פ"ד. סדה"ד ד"א תתקנד. הובא בשיחת ש"פ האזינו, י"ב תשרי תשמ"ב סל"א (התועדויות תשמ"ב ח"א ס"ע 109 ואילך). 138) ראה שיחת ש"פ האזינו, י"ג תשרי דאשתקד בסופה (תו"מ חנ"ד ס"ע 92). וש"נ. 139) פרש"י עה"פ. 140) ראה עמה"מ ש"א פ"ד. סדה"ד ד"א תתקנד. הובא בשיחת ש"פ האזינו, י"ב תשרי תשמ"ב סל"א (התועדויות תשמ"ב ח"א ס"ע 109 ואילך). 141) ראה ערכין כט, סע"א. וש"נ. רמב"ם הלי' בכורות פ"א ה"ד. 142) סנהדרין נח, סע"ב. 143) סעיף זה נדפס בלקוטי ביאורים בספר התניא (קאָרף) ח"ב ס"ע קעט ואילך. 144) ראה ערכין כט, סע"א. וש"נ. רמב"ם הלי' בכורות פ"א ה"ד. 144) סנהדרין נח, סע"ב.